

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

про результати відвідування
Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області

12.06.2025

Миколаїв, 2025

I. ВСТУП

На виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі ст. 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 12 червня 2025 року групою НПМ здійснено відвідування Первомайського міськрайонного суду Миколаївської області.

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Віхров Ігор Віталійович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Задорожний Анатолій Євгенович, представник громадської організації (регіональний координатор по зв'язкам з громадськістю Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини).

Відвідування проведено у присутності голови суду – **Маржиної Тетяни Валеріївни** та керівника апарату суду – **Якимлюк Вікторії Вікторівни**.

У ході відвідування представникам групи НПМ забезпечено реалізацію права на безперешкодний доступ до всіх приміщень установи та проведення опитування всіх примусово утримуваних осіб.

Загальна інформація.

Первомайський міськрайонний суд Миколаївської області (далі – суд, установа) знаходиться за адресою: вулиця Івана Виговського, 18, місто Первомайськ, Первомайський район, Миколаївська область, 55200.

Штатна чисельність працівників становить 55 осіб. Згідно зі штатним розписом кількість штатних посад суддів – 12, здійснює правосуддя – 6 суддів.

Організаційне та фінансове забезпечення діяльності суду здійснює Державна судова адміністрація України через Територіальне управління Державної судової адміністрації України у Миколаївській області.

Будівля суду має два поверхи, здана в експлуатацію у 1976 році. Розраховувалась на чотирьох суддів міського суду та двох – районного. З 2004 року обидва суди об'єдналися у Первомайський міськрайонний суд. Праве крило першого поверху, приблизно 20% загальної площі будівлі, займає Первомайська окружна прокуратура Миколаївської області. У будівлі суду облаштовано два входи/виходи – основний (центральный) та службовий (конвойний).

На вході до приміщення суду розміщено інформацію про найменування судового органу (фото 1).

У приміщеннях суду встановлено інформаційні стенди з наявною інформацією про графік прийому громадян, телефони гарячих ліній Державної судової адміністрації України, надання безоплатної правової допомоги, правила та обов'язки учасників судових процесів, способами зв'язку з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини тощо (фото 2).

При вході до приміщення суду розміщено пост співробітників Служби судової охорони, які здійснюють пропускний режим, реєстрацію відвідувачів, забезпечують захист учасників судового процесу та додержання громадського порядку в установі. Наявний стаціонарний металодетектор аروحного типу в технічно несправному стані (фото 3).

Відеоспостереження ведеться біля входу до суду, по периметру будівлі, у коридорах загального користування, залах судових засідань, вестибюлях на кожному поверсі.

На пропускному посту наявна аптечка для надання першої домедичної допомоги, яка укомплектована необхідними медичними засобами та препаратами з актуальним терміном придатності.

Для здійснення правосуддя у суді облаштовано 5 залів судових засідань, з яких 4 для розгляду кримінальних справ. В усіх чотирьох залах встановлено загородження зі спеціального захисного скла для розміщення обвинувачених (підсудних), засуджених (фото 4). Вказані зали забезпечені системами відеоконференцзв'язку для проведення судових засідань (процесуальних дій) у режимі відеоконференції.

Вікна залів судового засідання для розгляду кримінальних справ заграбовані, що дозволяє забезпечити безпеку в суді та відповідає вимогам пункту 11 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, затвердженого спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68 (далі – Інструкція).

Доставлення обвинувачених (підсудних), засуджених до приміщення суду здійснюється Ротою конвойної служби Головного управління Національної поліції в Миколаївській області та військовослужбовцями Національної гвардії України. Конвоювання зазначених осіб безпосередньо до будівлі суду здійснюється через окремий вхід зі сторони внутрішнього двору, або через головний вхід, в залежності від зали судового засідання до якого здійснюється конвоювання цих осіб.

Заїзд конвойного автотранспорту для посадки (висадки) обвинувачених (підсудних), засуджених здійснюється через внутрішній двір. Проте, територія внутрішнього двору не має огорожі та окремого зонування чи обладнаного боксу (фото 5).

Маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від камер до двох залів судових засідань є цілком ізолюваним. Конвоювання здійснюється закритими для доступу сторонніх осіб коридорами і сходами (фото 6).

Водночас, маршрут конвоювання до інших двох залів, які розташовані на першому та другому поверхах, не є ізолюваним і проходить через коридори загального користування, до яких мають вільний доступ сторонні особи. Конвоювання до вказаних залів відбувається повз двері службових кабінетів, де перебувають працівники та відвідувачі суду.

У суді облаштовано дві камери для тримання обвинувачених (підсудних), засуджених та приміщення конвою. Кожна камера обладнана лавою для сидіння та металевими дверима з накладними замками, зовнішніми запорами та оглядовими віконцями (фото 7). Вікна у камерах відсутні. Штучне освітлення внутрішніх приміщень камер забезпечує мінімально необхідний рівень видимості. Поруч із камерами облаштовано окремий санвузол для підсудних.

На час відвідування обвинувачені (підсудні), засуджені в суді не перебували.

Упродовж поточного року до регіонального представництва Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини звернення щодо неналежного поводження з доставленими, затриманими, арештованими особами під час їх перебування у приміщеннях зазначеного суду не надходили.

Фактів заподіяння тілесних ушкоджень або насильницької смерті особам вказаної категорії під час їх перебування у вказаній судовій установі не встановлено.

Зі слів голови суду, однією з нагальних проблем є недоукомплектованість штату та велика навантаженість. Згідно норматив Раді суддів України щодо визначення чисельності суддів, правосуддя в Первомайському міськрайонному суді мають здійснювати 14 суддів. Відповідно до рішення Вищої ради правосуддя - 12 суддів. Проте, станом на 01 липня 2025 року, правосуддя здійснювали 5 суддів. Станом на момент візиту - 6 суддів. При цьому, у I кварталі 2025 року до суду надійшло 1947 справ та матеріалів, що в середньому становить близько 390 справ на одного суддю.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групою НПМ здійснено 06.11.2019 року. За його результатами групою НПМ надані наступні рекомендації:

- забезпечити відповідність розмірів камер для обвинувачених (підсудних), засуджених встановленим нормативним вимогам, у тому числі шляхом оптимізації графіка розгляду справ та зменшення перевантаження приміщень.
- вжити заходів із підвищення рівня безпеки приміщення суду, зокрема встановити турнікет, обладнати тривожною кнопкою виклику, а також забезпечити постійну присутність чергового та охорони.
- розширити площу приміщення суду для належної роботи 12 суддів та оптимізувати використання простору, враховуючи наявність лише 4 залів судових засідань, а також забезпечити відокремлене розташування службових кабінетів працівників прокуратури від кабінетів суду та приміщення для конвоювання.

Слід зазначити, що вищевказані рекомендації виконані частково. Зокрема, встановлено турнікет, входну групу обладнано тривожною кнопкою виклику персоналу суду, забезпечено постійну присутність чергового та охорони.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

1. Під час відвідування суду встановлено порушення вимог пункту 6.5.2 Державних будівельних норм України В.2.2-26:2010 «Будинки і споруди. Суди», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 17.05.2010 №175 (далі – ДБН В.2.2-26:2010) та пункту 10 Інструкції, згідно з якими, кількість камер для обвинувачених (підсудних), засуджених слід передбачати виходячи з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ.

Таким чином у суді, де розташовано чотири зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, має бути обладнано дванадцять камер. Натомість у суді в облаштовано лише дві таких камери, що створює передумови для порушення вимог щодо роздільного розміщення чоловіків та жінок, дорослих та неповнолітніх, а також ізольованого тримання осіб, котрим заборонено спілкування між собою.

Порушення права на життя та особисту безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 3 Загальної декларації прав людини, статті 3, 27, 29 Конституції України).

2. У порушення вимог статей 18¹, 32 Кодексу цивільного захисту України, у будівлі суду відсутнє найпростіше укриття, яке має забезпечувати можливість безпечного перебування населення від впливу небезпечних факторів, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів. Зі слів керівника апарату суду, станом на момент візиту триває процес укладання договору з міською радою щодо використання судом укриття, яке відносить до багатопрофільної лікарні, розташованої неподалік.

Водночас з 24 лютого 2022 року по цей час громадяни, які перебувають у приміщенні суду, у тому числі примусово утримувані особи, під час повітряних тривог та обстрілів перебувають у небезпеці та в умовах загрози їх життю. Дане питання є особливо актуальним з огляду на воєнний стан та знаходження Миколаївської області у прифронтовій зоні.

3. У порушення пункту 14 Інструкції, відсутній обладнаний бокс або огорожена стоянка для спеціального автотранспорту варті біля зовнішнього спеціального входу для заїзду спеціального автотранспорту варті та посадки/висадки обвинувачених (підсудних), засуджених, що не дозволяє в достатній мірі забезпечити безпеку громадян в суді.

4. Крім того встановлено факт порушення вимог пункту 7.1.9 ДБН В.2.2-26:2010 та пункту 13 Інструкції, а саме: у суді відсутній ізольований маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від камер до двох залів судових засідань для розгляду кримінальних справ, у зв'язку з чим,

обвинувачені (підсудні), засуджені конвоюються доступними для третіх осіб коридорами, що створює передумови для порушення права громадян на безпеку.

Порушення права осіб з інвалідністю на рівний доступ до правосуддя та інклюзивність (статті 9, 13 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, статті 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 21, 24, 55 Конституції України).

Відповідно до вимог ДБН В.2.2–40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 30.11.2018 № 327 (далі – ДБН Інклюзивність), доступність для маломобільних груп населення повинна забезпечуватися фізичною можливістю і зручністю потрапляння та пересування об'єктом.

5. Так, у порушення вимог пунктів 6.1.8 ДБН Інклюзивність, приміщення суду не обладнано внутрішніми пандусами, вертикальним підйомником, у зв'язку з чим маломобільні групи населення без сторонньої допомоги не можуть вільно пересуватись приміщеннями суду. При цьому, вхід до суду обладнаний пандусом, наявна кнопка виклику працівника суду.

6. У порушення вимог пункту 11.5 ДБН Інклюзивність, санітарна кімната у будівлі суду не пристосована для користування нею особами з інвалідністю та іншими маломобільними групами населення, що порушує їх право на інклюзивність, принижує честь та гідність (фото 8).

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України).

7. У порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 59 Конституції України, вимог пункту 6.5.2 ДБН В.2.2-26:2010, у суді відсутня кімната для роботи адвоката з обвинуваченими (підсудними), засудженими, що унеможливорює реалізацію їх права на захист.

Зазначене порушення може стати причиною чергових звернень до Європейського суду з прав людини і виплатою Україною значних сум коштів в якості компенсації.

У справі «Фірстов проти Росії» (скарга No 67312/12) Європейський суд з прав людини констатував, що хоч підсудний і міг спілкуватися зі своїм захисником через загородження у залі суду, у тому числі під час перерв, які оголошувалися для цієї мети суддею за клопотанням заявника, не було доведено, що такі консультації носять конфіденційний характер у зв'язку з присутністю конвою у межах досяжності слуху. Таким чином, ЄСПЛ засвідчив порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Отже, проведення зустрічі адвоката із утримуваними особами у приватному порядку є необхідним для їх захисту від неналежного поведіння.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Територіальному управлінню Державної судової адміністрації Миколаївської області, Первомайському міськрайонному суду Миколаївської області згідно їх компетенції:

1. Організувати належний розгляд даних рекомендацій. Вжити дієвих заходів спрямованих на усунення зазначених порушень прав людини, а також причин і умов що їм сприяють. Забезпечити належний контроль за станом їх усунення.

2. Облаштувати в суді у достатній кількості камери для утримання обвинувачених (підсудних), засуджених, площею не менше ніж 4 м², виходячи з розрахунку три камери на один зал судових засідань для розгляду кримінальних справ.

3. Облаштувати у вказаній судовій установі найпростіше укриття для захисту життя громадян у період воєнного стану, а також на випадок виникнення інших надзвичайних ситуацій. Терміново вжити інших заходів для забезпечення їх особистої безпеки, у тому числі шляхом надання їм можливості перебувати в укриттях, які розташовані неподалік від будівлі суду.

4. Вжити заходів щодо облаштування боксу для заїзду спеціального автотранспорту варті та посадки/висадки обвинувачених (підсудних), засуджених або огороженої стоянки для спеціального автотранспорту варті біля зовнішнього спеціального входу.

5. Забезпечити у суді ізольований маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених до всіх чотирьох залів судових засідань для розгляду кримінальних справ.

6. Створити відповідні умови доступу до приміщень суду маломобільним групам населення та особам з інвалідністю, у тому числі в частині користування санітарно-гігієнічними кімнатами.

7. Облаштувати у будівлі суду кімнату для роботи адвоката з обвинуваченими (підсудними), засудженими.

Додаток: фототаблиця на 2 арк.

Керівник групи НПМ
Головний спеціаліст Відділу сприяння
роботі регіональних представництв
Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини

Igor VIXPOB

ФОТОТАБЛИЦЯ ДО ЗВІТУ

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

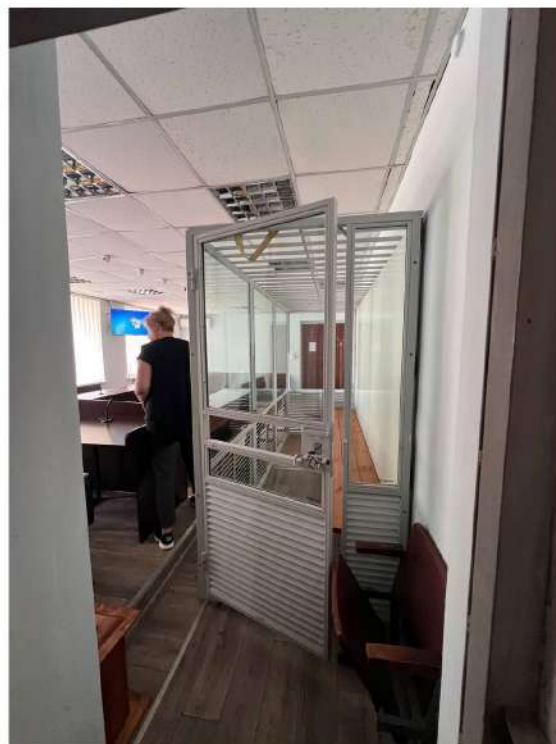

Фото 5

Фото 6

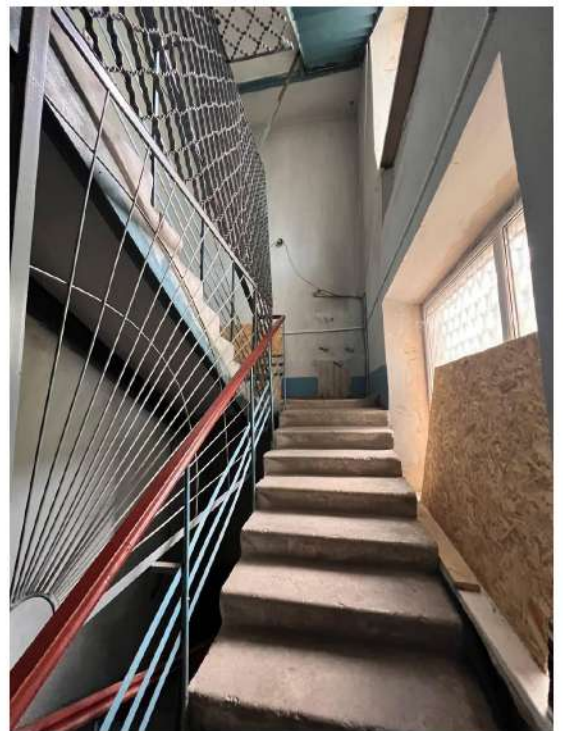

Фото 7

Фото 8

